

LA CATXUPA.

L'art de la prehistòria a Dénia.

ACTIVITATS:

DELEGACIÓ DE CULTURA.

M.I. AJUNTAMENT DE DÉNIA.

DIJOUS, 29 DE NOVEMBRE DE 2012. 19:30 hores.

Conferència. PowerPoint.

L'Art de la Catxupa, Dénia. El nostre art de la Prehistòria, Patrimoni de la Humanitat. Procés de documentació i estat de la qüestió.

Josep A. Gisbert. Museu Arqueològic de Dénia.

CASTELL DE DÉNIA. LA SALA.

M. I. Ajuntament de Dénia. Cultura.

DIUMENGE, 9 DE DESEMBRE DE 2012. 10.30 hores.

Visita guiada, a cura de Josep A. Gisbert. Museu Arqueològic de Dénia, a la Cova de la Catxupa, Dénia.

Punt d'encontre: Venta de Parra, Gata. N.332.

Informació i reserves: 966420260.

M.I. Ajuntament de Dénia. Cultura i Medi Ambient

LA CATXUPA.

L'art de la prehistòria a Dénia.

*Josep A. Gisbert Director,
Museu Arqueològic de la ciutat de Dénia.*

L'any 1990 es descobria a Dénia, a la Cova de la Catxupa, envoltada per un meravellós indret on encara pesa la natura i els usos tradicionals del sòl, un conjunt de pintures prehistòriques representatives del que s'ha encunyat com "art llewantí"; una de les manifestacions artístiques de la nostra prehistòria. L'art de la Catxupa, com la resta de manifestacions d'art prehistòric parietal i rupestre del nostre arc mediterrani, obtenia l'any 1998, per part de la UNESCO, la declaració de Patrimoni de la Humanitat.

La Marina Alta compta amb notables manifestacions de l'art prehistòric que, afortunadament, han estat objecte d'estudis i d'una acurada sistematització. El que se denomina com art macroesquemàtic, l'art llewantí, on s'inscriuen les pintures de la Catxupa, o l'art esquemàtic, a més de les manifestacions més antigues del paleolític.

Aquest art es desenvolupà dins del gresol cultural de les societats tribals assentades al nostre territori entre els albors del neolític, enllà pel sisé mil·lenni, fins a un estadi ja avançat de l'edat dels metalls, a les acaballes del tercer mil·lenni (abans de Crist). És a dir, a la nostra prehistòria, entre el 5200 i el 2000 abans de Crist. O el que és el mateix, entre més de 7000 i 4000 anys enrere (before present).

Amb la descoberta de la Catxupa, s'iniciava el procés de documentació, descriptiva i gràfica, de les pintures. S'enllestiren, així, els calcs, a cura de Miquel Ortolà Guinnot, i el registre fotogràfic, a cura d'Enric Martínez. La descripció i avaluació de les pintures seria a cura dels arqueòlegs Josep Casabó i Bernad i Josep A. Gisbert Santonja, tot i comptant amb la supervisió i assessorament de Mauro Hernández Pérez. Cap a l'any 2000, la Conselleria de Cultura procedia al tancament de l'abric, segons projecte de Rogelio Mira, arquitecte municipal de Dénia. .

La Catxupa ens ofereix un ventall iconogràfic on descobrim les primeres i les més enlluernadores representacions dels que habitaren les nostres terres els darrers mil·lennis abans de la història. Els més presents a les parets de l'abric de la Catxupa són els estirats arquers/caçadors, immersos en un paisatge circumdant de cabres i cérvols. Els plafons roquers pintats formen denses i bigarrades escenes que ens il·lustren la vida quotidiana durant un període de la nostra prehistòria. La Benitzàina/Catxupa de Dénia és a un racó de la màgica vall entre el Montgó, el Gorgos i les serralades més litorals.

En les imatges pintades dels nostres predecessors destaquen una sèrie de trets quant a tècnica d'execució, així com de convencions iconogràfiques que, per la seua

precisió en la representació, esdevenen punts bàsics i definidors i enceten noves línies certament singulars.

L'arquer caçador Nº IV.003 és ben representatiu del conjunt pictòric de la Catxupa; amb trets com la cura en el modelat de l'anatomia o les dimensions de la figura. Destaquem, de dalt a baix, el tocat de plomes que, a mode de cresta, corona la testa. Tanmateix, el fet generalitzat de representar el rostre de costat, el que dibuixa el perfil del rostre i alguns matisos facials. Tors en posició gairebé frontal, amb múscles corbats o caiguts. Pelvis i cuixa lleument girades que remarquen l'esveltesa del cos i suggereixen moviment.

Front a una pintura plena i plana que cobreix la carn de l'arquer en tors i anques, descobrim com les cames han estat dibuixades, després de perfilades, amb una seqüència de puntes de fletxa que conformen com una mena de retícula de rombes; a mode de xàrcia. Representa aquest dibuix la textura del pèl que cobreix les cames quasi pentinat, o cal veure les empremtes de la representació de la vestimenta?

A un dels genolls li penja una llaçada o lligacames amb plomes, Així, les plomes o guarniments tèxtils de la testa i genolls li aporten un tret específic que caracteritza al més llarg i eixerit, quan a dimensions, dels arquers/caçadors de la Catxupa.

El nostre arquer/caçador porta el seu braç dret alçat, amb la mà oberta, on cal observar el detall en la representació dels dits. Amb la mà esquerra sosté l'arc i un feix de quatre fletxes. Les fletxes es poden comptar, així com veure la seua rica i detallada secció des de les plomes i la tija fins a la punta. Cal fer esment a la precisió en la representació de les puntes de les fletxes, la qual cosa ha obert recentment una interessant línia de recerca, d'anàlisi comparativa amb les puntes de fletxa de pedra tallada i metàl·liques emprades a l'entorn cultural dels autors de les pintures, amb els conseqüents lligams amb la datació de les pintures i de l'art llevantí.

Les puntes amb angle curt ens ofereixen el següent ventall cronològic, dins del neolític. Mentre que els segments ens situen a l'entorn del 4700 a. C., a les darreries de l'epicardial recent i del neolític postcardial, els trapezis allargats ens situen en el neolític mitjà, d'entre el 4200 i el 3700 a. C.

Cabres i cérvols són les espècies cinegètiques representades a l'entorn de les escenes presidides pels arquers/caçadors, amb detalls anatòmics certament precisos, com el ventre, llom o cuixots.

Cérvols en moviment, potser pel perill imminent, representats amb la seua poderosa cornamenta.

I cabres en moviment, amb detallada representació de banyes i de peüngles. Una fletxa travessa el cos d'una de les cabres, del llom al ventre. Aquesta fletxa mostra la seua mortal punta, íntegra després d'haver travessat el cos de l'animal.

Sense endinsar-nos en la caverna de la interpretació del lloc, considerem que la Catxupa té per als autors de l'art un fort component sagrat. Que es tracta d'un santuari on, a poc a poc, la recerca i l'estudi profund d'aquestes manifestacions ens permetrà esbrinar noves empremtes dels costums, mites i ritus que ens ajudaran a comprendre la vida, la devoció i la religió dels nostres ja llunyans predecessors.

L'art llevatí es defineix pel seu tint naturalista i descriptiu, on els protagonistes són les figures humanes i les bèsties, generalment objectes de desig per caçar, que surten aïllades o formant escenes de variable densitat. És un art que esdevé al neolític, al llarg d'un període en el qual, mentre es fan notar els avenços del procés de neolitització, la societat continua tenint en la ancestral pràctica de la cacera una de les activitats econòmiques que la sostenen. Aquesta, a més de carn, fila i teixeix pensaments transcendentals